

GEDRAG VAN WEIDEOGELS

TON TUINMAN

Kieviten zijn altijd de eerste...

Welk gedrag en welke bijzonderheden zien wij bij de belangrijkste soorten weidevogels in het Wormer- en Jisperveld? Neem nu de kievit. De kievit is een van de opvallendste weidevogels. Al vroeg in het voorjaar buitelen de mannetjes tijdens hun baltsvluchten al kantelend, stijgend, dalend en luid roepend om hun aanwezigheid aan vrouwtjes (en de buurmannen) kenbaar te maken. Ze maken verschillende nestkuiltjes, zodat een vrouwtje iets te kiezen heeft. Als ze samen een favoriet kuiltje hebben gekozen kan er worden gepaard en worden de eieren gelegd.

Kieviten zijn meestal de vroegste broeders onder de weidevogels. Ze kunnen in maart al eieren leggen. Pas na het vierde ei begint het vrouwtje met broeden. Na ongeveer 25 dagen komen de eieren kort na elkaar uit. De kuikens moeten zelf insecten vangen. Zij lopen daarbij graag op kale, natte plekken zoals droogvallende greppels. De ouders helpen in het begin alleen met het opwarmen. Ze bewaken de kuikens fanatiek. Door hun brede gevingerde vleugels zijn kieviten enorm wendbaar. Daardoor kunnen zij predatoren als reigers, kraaien, hermelijnen en meeuwen fel aanvallen. Andere weidevogels zoals tureluurs broeden graag in de nabijheid van kieviten om van hun bescherming te profiteren.

Grutto

De 'koning der weidevogels' is een markante persoonlijkheid in het Wormer- en Jisperveld. De iets valer gekleurde vrouwtjes hebben een langere snavel, waardoor ze net iets dieper kunnen foerageren dan de mannen. Na terugkeer uit West-Afrika verblijven ze veelal in groepen op plas-draspercelen waar ze kunnen eten en slapen en weer op krachten kunnen komen. Al na enkele dagen verbetert de conditie en beginnen er schermutselingen om ongepaarde vrouwtjes en om territoria.

Ook grutto's maken verschillende kuiltjes. De man geeft zijn favoriete kuiltje aan door erbij te gaan staan in een starre houding, die lijkt op die bij het kuiltje draaien. Als het vrouwtje dichtbij is, gaat hij grassprietjes plukken en in het kuiltje leggen. Als het vrouwtje akkoord gaat met de plek gaat ook zij 'strootje gooien' om dit aan te geven. Daarna kan er worden gepaard en de eieren gelegd.

Een gruttolegsel van vier eieren weegt ongeveer dertig procent van het lichaamsgewicht van het vrouwtje. Om dit in ongeveer vijf dagen bij elkaar te eten is een enorme prestatie! Dit kan natuurlijk alleen als er veel voedsel goed bereikbaar is in een natte en daardoor zachte bodem.

Ook grutto's zijn nestvlieders. De kuikens hebben een veelheid aan insecten nodig om te groeien. Hiervoor is extensief beheerd grasland nodig met veel bloemen en kruiden. Terwijl de jongen rondlopen om te eten houdt een van de ouders toezicht vanaf een hoog punt. Door de intensivering van het graslandgebruik, waaronder het vervroegen van het maaien, heeft de grutto het moeilijk. In eiwitrijk raaigras hebben gruttokuikens niets te zoeken!

Tureluur

De tureluur houdt van nattigheid. Vaak foerageren ze in slootkanten op slikrandjes en zie je ze snel over het hoofd. Hun vrolijke geluid is echter niet te missen. Het voorspel van de paring is ongeveer gelijk aan dat van de grutto: aanwijzen van de nestplaats, wederzijds strootje gooien en achter elkaar aan om te paren. Het mannetje van de tureluur loopt daarbij luid roepend, met opgeheven vleugels achter het vrouwtje aan, tot zij stopt met lopen. Vervolgens wordt er gepaard.

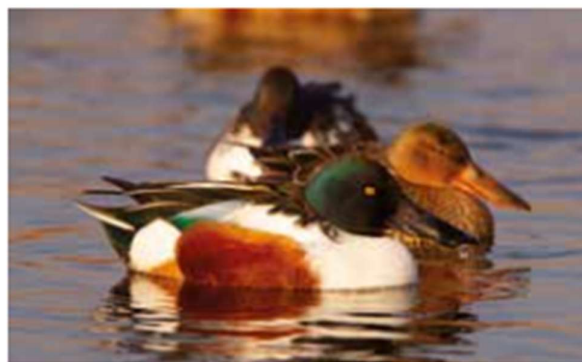
Ook tureluurs wachten met broeden tot het legsel voltooid is. Als de rondlopende jongen druk foerageren, zie je net als bij de grutto een van de ouders stevast op een hogere plek zitten om toezicht te houden. Tureluurs lijken zich iets gemakkelijker aan te passen aan de intensivering van het graslandgebruik. Ze broeden vaak op nat land en langs natte greppels, waar maaimachines en koeienpoten minder gemakkelijk komen. Dat maakt ze dan wel weer gevoeliger voor verdroging van land en greppels.

Scholekster

De bontgekleurde scholekster is oorspronkelijk een bewoner van kiezelstranden, maar is tot de vaste bewoners van veenweidegebieden gaan behoren. Scholeksters kunnen flexibeler zijn

bij de broedplaatskeuze omdat ze als enige steltloper onder de weidevogels hun jongen voeren. Sinds de toename van het aantal vossen broeden scholeksters regelmatig op platte daken.

Scholeksters communiceren meer dan de andere weidevogels. Dat doen ze met hun bekende roep: tepiet, tepiet, tepiet! Zo kun je soms een grensconflict waarnemen, waarbij twee paartjes scholeksters luid roepend naast elkaar rennen om hun rechten kenbaar te maken. Af en toe wordt het rennen onderbroken om even de snavel te kruisen met de partner om de paarband te bevestigen. Vechten wordt gemeden. Scholeksters zijn enorm sterke vogels die elkaar serieus schade kunnen berokkenen! Ze kunnen met hun snavel met gemak een mossel openbreken. Ook 's avonds en 's nachts kun je soms scholeksters vliegend horen roepen. Misschien gebruiken ze hun roep wel als een vorm van echolocatie.

Watersnip

De watersnip houdt van een erg natte omgeving en is daardoor een zeldzame broedvogel geworden. Wel trekken Scandinavische snippen door in het voor- en najaar. Ze zijn dan regelmatig in het Wormer- en Jisperveld te zien. Watersnippen hebben een uitstekende schutkleur. Vaak zie je ze pas als ze snel zigzaggend wegvliegen. Deze vogels zoeken hun voedsel in zachte modder. Ze kunnen alleen succesvol broeden bij voldoende aanbod van een zachte moerassige ondergrond, die ook weer niet te snel verdroogt. Helaas zijn er steeds minder plekken die aan het eisenpakket van de watersnip voldoen.

Kemphaan

De kemphaan was voorheen op enkele arena's in het Wormer- en Jisperveld te bewonderen.

Op die arena's kwamen de kemphennen om zich door de honkmannen te laten bevruchten. Een uitermate boeiend spel van concurrerende honkmannen, aantrekkelijke satelliet mannen, agressief gedrag, afgewisseld met vrouwvriendelijke gedragingen om de hennen niet af te schrikken.

Helaas zijn vrijwel alle arena's uit Nederland verdwenen en is de kemphaan, op een paar broedvogels na, alleen nog als doortrekkende vogel te bewonderen. Gedurende de maand april zijn ze te zien op dezelfde plasdraspercelen als de grutto's. Ze hebben aanvankelijk nog geen kraag, maar zijn goed te herkennen aan de lichte randen langs de veren. De kemphaan is als broedvogel uit Nederland vrijwel verdwenen vanwege verdroging en intensivering van het graslandgebruik. Helaas vallen de tegenstrijdige belangen van de agrarische sector en de natuur uit in het voordeel van de boeren.

